

Nr 266.

Av herr Löfgren m. fl., om rätt till pension i vissa fall för barn efter avliden befattningshavare eller arbetare i statens tjänst, vilken icke varit gift.

I Kungl. Maj:ts reglemente angående familjepension för efterlevande till befattningshavare i statens tjänst (allmänna familjepensionsreglementet) stadgas i 2 § 2 mom., att familjepension eller familjelivränta tillkommer efterlevande make, som ej ingått nytt äktenskap, fränskild make (enligt i § 2 mom. 3 ingående föreskrift) samt arvsberättigat barn, vilket ej uppnått 19 års ålder.

En liknande bestämmelse ingår i Kungl. Maj:ts reglemente angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (1942 års familjepensionsreglemente för arbetare). Enligt detta reglemente, 2 § 2 mom., tillkommer familjepension för efterlevande eller familjelivränta änka, som ej ingått nytt äktenskap, fränskild hustru, i fall som i 3 mom. sägs, samt arvsberättigat barn, vilket ej uppnått 19 års ålder.

Som av dessa stadganden framgår är pensionsrätten för efterlevande barn avhängig därav, att barnet är *arvsberättigat*. Därigenom bliva alltså vissa utom äktenskapet födda barn icke berättigade att uppbära pension efter fader, som varit anställd i statstjänst och som erlagt avgift till familjepensionering enligt reglementets bestämmelser. Ty enligt lag den 8 juni 1928 om arv, 3 kap. 2 §, är utomäktenskapligt barn berättigat att taga arv endast för det fall att barnet är trolovningsbarn eller att fadern avgivit förklaring, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom såsom vore barnet av äktenskaplig börd. Sådan förklaring, som skall avgivas till den präst som för kyrkoböckerna i församling där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig, av två personer bevittnad handling, som företetts inför barnavårdsmanen eller barnavårdsnämnden, torde av olika skäl icke annat än i undantagsfall avgivas.

Där de ekonomiska tillgångarna hos avliden statsanställd befattningshavare icke förslå till underhåll av icke arvsberättigat barn han kan ha, blir barnet sålunda, om dess moder som väl ofta är fallet saknar medel till barnets underhåll och uppfostran, hänvisat för sitt uppehälle till understöd av allmänna medel, vilket är allt annat än en önskvärd ordning, även om numera

den sociala hjälpverksamheten på ett någorlunda tillfredsställande sätt drar försorg om olika slag av hjälpbehövande.

Alldenstund statens familjepensionsreglementen blivit i viss omfattning förebildliga för enskilda familjepensionskassor har arvsrätten även av dessa upptagits som villkor för barns rätt till pension. Detta gäller sålunda för Sveriges kommunalanställdas pensionskassa (S. K. P.), för Svenska personalpensionskassan (S. P. P.), liksom för Sparbankernas pensionskassa, understödsförening. Vidare ingår i familjepensionsreglemente för Stockholms kommunalstyrelse ett likartat stadgande. Den ifrågavarande bestämmelsen i statens familjepensionsreglementen har alltså i betydande omfattning gett en viss auktorisering åt en princip, vilken både ur praktiskt ekonomiska och ur rättsliga och humanitära synpunkter ställer de berörda utomäktenskapliga barnen i ett missgynnat läge samt åsätter dem en mindervärdighetsstämpel, som illa överensstämmer med den numera tämligen allmänt erkända uppfattningen om social likställighet.

Emellertid har den äldre och för nutida uppfattning främmande principen, att göra barns rätt till pension beroende av arvsrätten, på senare tiden i en del fall fått vika för ett mera socialt betonat betraktelsesätt. I ett par kända fall i Stockholm har alltså pensionsrätten för stora grupper av anställda bestämts utan hänsyn till om barn till den anställde har arvsrätt efter honom eller icke. Familjepensionsreglemente för arbetare i Stockholms stads tjänst, antaget av stadsfullmäktige den 12 december 1939, stadgar att rätt till pension tillkommer barn mot vilka arbetaren haft civilrättslig försörjningsplikt och vilka antingen ej uppnått 19 års ålder eller ock äro fullständigt och varaktigt oförmögna till arbete, såframt arbetsoförmågan förelåg redan vid uppnåendet av 19 års ålder.

Stadgarna för Stockholms spårvägars pensionskassa, understödsförening, har en liknande föreskrift i det att familjepension utgår till medlems änka, så länge hon lever ogift, samt avliden medlems barn, till dess det uppnått 18 år.

I anslutning härtill är utskrivet, att med barn avses jämväl barn utom äktenskapet ävensom adoptivbarn, bådadera med iakttagande beträffande födelse resp. adoption av den tidsbegränsning som i föregående stycke angivits ifråga om äktenskaps ingående, men ej styvbarn.

I det föregående är omnämnt, att familjepensionsreglementet för Stockholms kommunalstyrelse (ej att förväxla med det för arbetare och med dem likställda gällande familjepensionsreglemente) innehåller bestämmelse, som i likhet med statens familjepensionsreglementen utestänger vissa utomäktenskapliga barn från pensionsrätt. Genom stadsfullmäktiges beslut den 18 december 1944 torde dock en förändring i nämnda hänseende vara att motse under närmaste tiden. I sitt yttrande till annan av stadskollegiet föreslagen förändring i stadens familjepensioneringsreglementen, som förelåg till avgörande vid nyssnämnda fullmäktigesammanträde, hade kol-

legiet anslutit sig till ett av borgarrådsberedningen gjort uttalande, att »frågan om rättsverkningarna av äktenskap å familjepensionen samt frågan huruvida barnpensionen bör gälla även de barn, mot vilka fadern, resp. modern haft civilrättslig försörjningsplikt, torde komma att upptagas till prövning i samband med den inom tjänstenämnden pågående allmänna reglementsrevisionen». Detta uttalande, till vilket stadsfullmäktige anslöto sig, har i sin senare del avseende bl. a. å just de ifrågakvarande utomäktenskapliga barnens pensionsrätt. Då denna tidigare är genomförd för omkring 12 000 av Stockholms stads anställda, vartill spårvägspersonalen då jämväl räknas, lär en liknande ordning bliva införd för stadens tjänstemannakår.

Sedan länge har uppfattningen rörande de utomäktenskapliga barnens rättsställning uppmärksamrats av lagstiftningen och undergått en välbehörlig ehuru långsamt fortskridande förbättring. Ännu har emellertid icke denna grupp av barn kommit i åtnjutande av den ställning i rättsligt hänseende, som tillkommer de inom äktenskap födda barnen. Denna missgynnade särställning har sålunda blivit inskriven i bl. a. statsförvaltningens familjepensionsreglementen, vilka antagits av lagstiftningsmakten. En ändring härutinnan snarast möjligt torde vara betingad av goda skäl, både praktiska, principiella och humanitära.

I detta sammanhang förtjänar dock framhållas, att samhället i allt större omfattning funnit sig böra taga värdnaden om barnen på ett helt annat sätt än vad tidigare var förhållandet. Detta vårdbehov framträder givetvis i alldeles särskild hög grad då någon av barnets eller barnens naturliga försörjare avlider. Lagen om barnbidrag den 18 juni 1937 har också tagit sikte på berörda förhållande och möjliggjort att då försörjaren avlider rätt till barnbidrag inträder, därest icke barnets eller den efterlevande moderns inkomster lägga hinder i vägen härför. I berörda lag tages sålunda icke hänsyn till huruvida barnet är fött inom eller utom äktenskapet och ej heller huruvida och i vad mån arvsrätt föreligger. Barnbidragsrätten är ej heller grundad på av föräldrarna erlagda avgifter eller premier, utan fast mera av den moderna socialpolitikens syftemål att genom statens ingripande bereda försörjaren möjlighet att fostra och dana barnet till en samhällsnyttig medborgare.

Denna skyldighet torde böra föreligga även beträffande sådana barn efter befattningshavare och arbetare i statens tjänst å vilka de nuvarande bestämmelserna i familjepensionsreglementet icke äro tillämpliga, detta så mycket mera som dessa befattningshavare och arbetare enligt reglementena ha skyldighet erlagga stadgade pensionsavgifter. Det synes vara ett både humanitärt och socialt berättigat krav, att barn efter icke gift befattningshavare och arbetare i statens tjänst blir berättigat till pension i den mån den avlidne mot barnet eller barnen haft försörjningsplikt.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i syfte att barn efter befattningshavare eller arbetare i statens tjänst, som avlidit, samt barnet ej uppnått 19 års ålder eller ock är varaktigt oförmöget till arbete, må komma i åtnjutande av pension även då befattningshavaren eller arbetaren icke varit gift, men civilrättslig försörjningsplikt mot barnet förefunnits.

Stockholm den 22 januari 1945.

Axel Löfgren.

Olof Carlsson.

Helge Bäcklund.

G. Branting.
